

Generaalswissel in Afghanistan

- vrijdag 25 juni 2010

Juni nu al dodelijkste maand in negen jaar oorlog

Stanley McChrystal (hier met zijn echtgenote in Washington) wordt vervangen door generaal David Petraeus. Manuel Balce Ceneta/ap © Manuel Balce Ceneta

Nu de Amerikaanse generaal McChrystal wandelen is gestuurd, vraagt RIK COOLSAET zich af hoe het verder moet in het moeras van Afghanistan.

Eergisteren was het de tweede keer dat een Amerikaans opperbevelhebber van zijn commando werd ontheven in Afghanistan. Stanley McChrystal was de architect van de nieuwe Afghanistan-strategie van de regering-Obama. Diens vertrek versluiert een veel belangrijkere inzet, die sinds enkele weken in Washington en in Kaboel stof tot discussie is geworden: biedt deze strategie wel een redelijke kans op slagen? Het antwoord op die vraag kan vervelend zijn, want een plan B is er niet.

McChrystals strategie hield het midden tussen een klassieke antiguerrillaoorlog (tegen de Taliban) en een contraterrore-actie (tegen de mozaïek van jihadi-groepen in de regio). Een kortstondige verhoging van het aantal Amerikaanse troepen moest de Taliban zodanig verzwakken, dat zij aan tafel zouden gedwongen worden met de Afghaanse regering. Hieruit zou dan een regeling moeten voortvloeien, waarbij aan Al-Qaeda en consorten definitief de toegang tot het Afghaanse grondgebied zou ontzegd worden. Tegen de zomer van 2011 zouden de resultaten al zo zichtbaar zijn, dat de terugtrekking van de Amerikaanse troepen van start kon gaan.

Die strategie werd aanvankelijk gezien als een compromis na maandenlang debat in Washington, waarbij voorstanders van een (beperkte) operatie tegen terroristen tegenover de adepten stonden van een (ambitieuze) antiguerrilla tegen de Taliban. Maar nu begint het er eerder op te lijken dat de Amerikaanse regering tegen heug en meug in een antiguerrillaoorlog is gesukkeld, die president Obama te allen prijze wou vermijden. De nachtmerrie van Obama was immers dat hem hetzelfde lot te beurt zou vallen als zijn voorganger Lyndon B. Johnson. Johnson wou in de jaren zestig een grootschalig hervormingsplan voor de sociale zekerheid opzetten, maar zijn presidentschap werd onherroepelijk meegezogen in het Vietnammoeras.

Ironie

En precies die ironie is wat het artikel in Rolling Stone zo pijnlijk vaststelt. Dat artikel - waarin McChrystal zich liet verleiden tot een reeks sarcastische opmerkingen over zowat iedereen in Washington - was de directe aanleiding voor diens ontslag. Obama wordt meegezogen, zo staat te lezen, in iets wat nog waanzinniger is dan een moeras: Afghanistan is een moeras waarin hij met open ogen is ingestapt, hoewel hij er zich van bewust was dat het potentieel ging om een gigantisch dure en onvoorstelbaar lange inspanning tot natievorming met militaire middelen, die hij nooit heeft willen aangaan.

Dat een militaire operatie gevaren inhoudt, is geen reden om er niet mee door te gaan. Dat een operatie uitzichtloos is, wel. Dat was de kernles die destijds uit Vietnam werd getrokken: stuur enkel militairen als het einddoel - de 'end state' in het militaire jargon - klaar en duidelijk is en als dat einddoel met militaire middelen kan bereikt worden.

De stemming is enkele weken geleden omgeslagen in Washington en in Kaboel (niet in Europa - daar is Afghanistan blijkbaar een ver-van-mijn-bed-show) . Het gaat niet goed met de strategie. De maand juni is nog niet afgelopen, maar is nu al de dodelijkste in negen jaar oorlog. Een tijd geleden is een operatie opgezet in de provincie Helmand, die de levensvatbaarheid van de nieuwe strategie moest aantonen. Een forse verhoging van de westerse troepen in de stad Marja - midden in Talibanland - moest het gebied ontdoen van de Taliban, waarna vervolgens vanuit Kaboel Afghaanse ambtenaren en troepen zouden worden ingevlogen. Die zouden in het veroverde gebied veiligheid en bestuur brengen, die de loyaliteit van de dankbare Afghanen zou winnen, waardoor zij zich van de weeromstuit van de Taliban zouden afkeren. Dat was de theorie en Vietnam was het voorbeeld. De 'Afghanisering' is immers afgeleid van de eerdere 'Vietnamisering' - die nooit gewerkt heeft.

Met de handen gebonden

In Marja lijkt het ook niet te willen lukken. De vervolgooperatie, in het naburige Kandahar, is daarom voorlopig opgeschort. De kracht en invloed van de tegenstander werden onderschat en de capaciteit van Kaboel om een competente en legitieme autoriteit op te zetten, overschat. Elke antiguerrillaoorlog valt of staat met een legitieme regering die in staat is de zaken over te nemen, maar de regering-Karzai raakt naar verluidt steeds meer geïsoleerd, in Afghanistan en in Washington. Ze wordt eerder aangevoeld als een deel van het probleem, dan als een deel van de oplossing. Ten slotte beginnen de Amerikaanse troepen op het terrein zelf het geloof in de nieuwe strategie te verliezen, want de strikte regels die hen vandaag verplichten om burgerslachtoffers te vermijden, geven hen het gevoel de strijd te moeten aanbinden met de handen gebonden tegen de Taliban, die geen regels te respecteren hebben.

En binnen precies twaalf maanden moet de toestand op het terrein zo zijn geëvolueerd, dat de eerste Amerikaanse militairen kunnen terugkeren. Nu is dat precies het vervelende aan een antiguerrillaoorlog: je weet wanneer je er aan begint, maar nooit wanneer - en hoe - die gaat eindigen.

De oorlog in Afghanistan is enkel in naam een VN-operatie. De Amerikanen hebben in Afghanistan geen bondgenoten - enkel helpers, die de politieke wil noch de kritische massa (willen) hebben om te wegen op het verloop van de oorlog. Maar toch ben ik benieuwd wat in de regeringsverklaring zal staan over Afghanistan. Het is tenslotte de grootste Belgische militaire operatie van het moment.

RIK COOLSAETWie? Hoogleraar internationale politiek (UGent). **Wat?** Het vertrek van McChrystal gaat over meer dan zijn persoon. **Waarom?** Heel de Amerikaanse Afghanistan-strategie wordt in vraag gesteld.

